

Profesor Kazimierz Dziewoński (1910–1994)

Uroczysta Sesja
Instytutu Geografii i Przestrzennego
Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego
Polskiej Akademii Nauk

DOROBK NAUKOWY
PROFESORA KAZIMIERZA DZIEWOŃSKIEGO
I JEGO ODDZIAŁYWANIE NA ROZWÓJ GEOGRAFII

11 kwietnia 2016 r.
ul. Twarda 51/55, Warszawa
godz. 11.00–16.00

Życie i działalność

Kazimierz Józef Dziewoński (ur. 10 lipca 1910 r. w Iwanowie w Rosji, zm. 4 listopada 1994 r. w Otrębusach k. Warszawy) należy do grona najwybitniejszych polskich geografów społeczno-ekonomicznych. Był synem Karola (profesora chemii organicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego) i Heleny z Ponikiewskich. Ukończył studia wyższe na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej z tytułem inżyniera architekta (1934). Podjął pracę w Biurze Planowania Regionalnego Podhala i Beskidów Zachodnich w Warszawie (1934), a następnie przeniósł się do Krakowa, gdzie objął funkcję kierownika Miejskiej Pracowni Urbanistycznej (1935). Wybuch II wojny światowej zastał go w Stanach Zjednoczonych, gdzie pracował jako projektant w Studiu Architektonicznym A. Raymonda. W lipcu 1941 r. zgłosił się jako ochotnik do tworzonych w Kanadzie oddziałów Wojska Polskiego, z którymi w następnym roku przybył do Wielkiej Brytanii i został odkomenderowany na wykładowcę planowania miast i planowania regionalnego Polskiej Szkoły Architektury w Liverpoolu (1942–1945).

Po powrocie do kraju w końcu 1945 r. stanął na czele Biura Studiów Głównego Urzędu Planowania Przestrzennego w Warszawie. W 1948 r. uzyskał dyplom doktora nauk technicznych na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej na podstawie rozprawy *Zasady przestrzennego kształtowania inwestycji podstawowych* (promotorem był wybitny urbanista prof. Tadeusz Tolwiński).

Profesor Kazimierz Dziewoński większość swego życia zawodowego (od 1953 r.) związał z Instytutem Geografii PAN (od 1974 r. – Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN). Od 1954 r. był tam profesorem nadzwyczajnym, a od 1964 r. – profesorem zwyczajnym. Zajmował w nim różne funkcje, w tym Zastępcy Dyrektora ds. Naukowych (1964–1972) i Zastępcy Przewodniczącego Rady Naukowej (1975–1977). W latach 1956–1966 i 1979–1983 kierował lub współkierował kolejnymi jednostkami, wydzielonymi w strukturach Instytutu zajmującymi się zagadnieniami miast i ludności (Pracownie i Zakłady).

Od 1976 r. był członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk. Zasiadał w komitetach i komisjach Akademii, był m.in. Zastępcą Przewodniczącego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN (1965–1978), Przewodniczącym (1984–1990) i Honorowym Przewodniczącym (od 1992) tegoż Komitetu, Przewodniczącym Komisji Planu Krajowego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN (1966–1968), Przewodniczącym (1966–1969, 1981–1983) i Zastępcą Przewodniczącego (1969–1972) Komitetu Nauk Geograficznych PAN. Członek

Honorowy Towarzystwa Urbanistów Polskich. W 1982 r. został powołany w poczet członków reaktywowanego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1990 r. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nadał mu doktorat honoris causa.

Profesor Dziewoński pozostaje jednym z głównych współtwórców sukcesu polskiej geografii na arenie międzynarodowej w latach 60. i 70. ubiegłego wieku. Jeszcze w latach 50. był inicjatorem otwarcia na świat zachodni, co w czasach „żelaznej kurtyny” nie było łatwe. Kierowany przez niego zespół współorganizował cieszące się prestiżem międzynarodowe konferencje bilateralne (m.in. Polska-USA, Polska-Wielka Brytania), które obok powołanego w 1964 r. czasopisma *Geographia Polonica*, były swego rodzaju „pasem transmisyjnym” i punktem styku geografii polskiej ze światową. Ważne znaczenie miał istotny udział Profesora Dziewońskiego w pracach Międzynarodowej Unii Geograficznej, w tym przewodniczenie Komisji: Metod Regionalizacji Ekonomicznej (1964–1968) i Narodowych Systemów Osadniczych (1973–1986). W latach 1971–1972 przewodniczył Regional Science Association. W uznaniu zasług w 1992 r. został odznaczony Honorowym Pierścieniem im. Augusta Löschera oraz wieloma innymi odznaczeniami i wyróżnieniami naukowymi i państwowymi.

Dorobek naukowy Profesora Kazimierza Dziewońskiego jest zróżnicowany i dotyczy zagadnień geografii społeczno-ekonomicznej (zwłaszcza geografii miast i ludności), gospodarki przestrzennej i planowania regionalnego. W tym zakresie położył szczególnie zasługi dla teorii i metodologii badań. Sformułował m.in. oryginalną teorię regionu ekonomicznego (1961, 1967). Zajmował się także problematyką rozwoju aglomeracji i obszarów metropolitalnych, zagadnieniami sieci i systemów osadniczych, procesami urbanizacji i rozwoju miast, przeobrażeniami struktur demograficznych i migracjami. Jego działalność miała ścisły związek z planowaniem przestrzennym i regionalnym. Ogłosił m.in. prace:

- *Zasady przestrzennego kształtowania inwestycji podstawowych* (1948),
- *Zagadnienia lokalizacji produkcji* (1951),
- *Geografia miast i osiedli w Polsce* (1953),
- *Elementy teorii regionu ekonomicznego* (1961),
- *Zagadnienia typologii morfologicznej miast w Polsce* (1962),
- *Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast* (1967),
- *Rozwój i rozmieszczenie ludności Polski w XX wieku* (1967, z L. Kosińskim),
- *Teoria regionu ekonomicznego* (1967),
- *Strefa podmiejska – próba ujęcia teoretycznego* (1987),
- *Koncepcje i metody badawcze z dziedziny osadnictwa* (1990).

Informacje

Komitet Organizacyjny

prof. Przemysław Śleszyński (koordynacja)
dr Marek Jerczyński
prof. Ewa Korcelli-Olejniczak
prof. Grzegorz Węclawowicz
Beata Zielińska

Dane kontaktowe

Instytut Geografii i Przestrzennego
Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN
Zakład Geografii Miast i Ludności
ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa
tel. (48-22) 697-88-22
faks (48-22) 620-62-21

e-mail:

Przemysław Śleszyński psleszyn@twarda.pan.pl
Beata Zielińska b.ziel@twarda.pan.pl

Mapa dojazdu

Ramowy program Sesji

11 kwietnia 2016 r., godz. 11.00–16.00
ul. Twarda 51/55, Warszawa

UROCZYSTE OTWARCIE

- prof. Marek Degórski, Dyrektor IGiPZ PAN

SESJA I: *Sylwetka Profesora Kazimierza Dziewońskiego*

- prof. Leszek Kosiński – *Wspomnienie osobiste*
- dr Marek Jerczyński – *Życie i działalność Profesora Kazimierza Dziewońskiego*

SESJA II: *Problematyka badawcza Profesora Kazimierza Dziewońskiego i jej znaczenie dla rozwoju nauk geograficznych (dyskusja panelowa)*

Przewidziane są wystąpienia i dyskusja nad głównymi kierunkami badań Profesora Kazimierza Dziewońskiego: – zagadnienia teoretyczno-metodologiczne – rozwój aglomeracji i obszarów metropolitalnych – sieci i systemy osadnicze – procesy urbanizacji i rozwoju miast – struktury demograficzne i migracje – teoria regionu i regionalizacja – planowanie przestrzenne i regionalne.

Dyskusję poprowadzi • prof. Leszek Kosiński

- Udział wezmą • prof. Teresa Czyż • prof. Adam Jelonek
• dr Marek Jerczyński • prof. Piotr Korcelli • prof. Wiesław Maik
• prof. Zbigniew Rykiel • prof. Grzegorz Węclawowicz

Przerwa kawowa

SESJA III: *Profesor Kazimierz Dziewoński we wspomnieniach współpracowników, uczniów i przyjaciół: wolna trybuna*

Lunch (ok. godz. 15.00)

Podczas Sesji przewidziana jest wystawa prac Profesora Kazimierza Dziewońskiego.

Honorowego Patronatu udzielił:

Komitet Nauk Geograficznych PAN

Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Towarzystwo Urbanistów Polskich

Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG

Szkoła Profesora Kazimierza Dziewońskiego

Dorobek naukowy, autorytet oraz oddziaływanie międzynarodowe i krajowe prac, a zwłaszcza zaszczerpienie oraz rozwijanie idei i koncepcji Profesora Dziewońskiego przez Jego uczniów uprawniając do określenia „szkoła naukowa”. Szkoła ta koncentrowała się głównie w Zakładzie Geografii Zaludnienia i Osadnictwa IG PAN/ IGiPZ PAN (i jego późniejszych zmianach nazewniczych), ale obejmowała też wielu współpracowników w Polsce i na świecie. Profesor Dziewoński wypromował 21 doktorów:

Andrzej Wróbel (1959), Andrzej Werwicki (1962), Piotr Eberhardt (1968), Joanna Jaroszewska (1968), Louis Fernando Chaves (1970), Julitta Grocholska (1971), Marek Jerczyński (1971), Elżbieta Iwanicka-Lyrowa (1972), Konrad Dramowicz (1973), Andrzej Gawryszewski (1973), Grzegorz Węclawowicz (1974), Agnieszka Żurek (1974), Olga Klimaszewska-Budzynowska (1975), Stanisław Kozłowski (1976), Zbigniew Rykiel (1976), Ewa Staszewska (1976), Keissy Diaz de Cordero (1981), Alina Muzioł-Węclawowicz (1982), Ewa Pytel-Tafel (1982), Małgorzata Nel (d. Bartnicka; 1987).

Pięć z tych osób uzyskało tytuł profesora zwyczajnego: A. Wróbel, A. Werwicki, P. Eberhardt, A. Gawryszewski, G. Węclawowicz, a ponadto tytuł ten otrzymał ściśle współpracujący z Profesorem Piotr Korcelli. Ponadto Profesor Kazimierz Dziewoński był recenzentem kilkudziesięciu rozpraw doktorskich, habilitacyjnych i wniosków o nadanie tytułu profesora zwyczajnego.

Kierunki rozwoju Szkoły Dziewońskiego wyznaczały doniosłe konferencje geograficzne i przełomy naukowe o charakterze zmiany paradygmatu geograficznego, związane z dyskusją koncepcyjno-teoretyczną i metodologiczną. Były to zwłaszcza konferencje w Osiecznej (1955), a następnie w Warszawie (1966) i w Rydzeniu (1983), na których dokonano podziału pól badawczych, przeformułowań oraz wytyczenia nowych nurtów i podejść badawczych w geografii.

Szkoła ta jest trwała, nie tylko w geografii polskiej. Po pierwsze prace Profesora Dziewońskiego i Jego uczniów od połowy ubiegłego wieku są często cytowane i stanowią kanon koncepcyjno-teoretyczny, metodologiczny i metodyczny dla współczesnych autorów i ich badań. Po drugie, istnieje naturalna sukcesja, wyrażająca się w przekazywaniu idei i koncepcji dla kolejnych pokoleń badaczy. Na szczególną uwagę zasługuje też zaszczerpienie przez Profesora Dziewońskiego i Jego uczniów w krajach Europy Zachodniej idei policentryzmu, która aktualnie jest podstawą w dyskusjach nad pożądanymi kierunkami rozwoju regionalnego i przestrzennego.